

SIGNALEMENT VAN *REINARDUS*, VOLUME 29 (2017)

GERT-JAN VAN DIJK

Zoals gebruikelijk volgt een kort signalement van de diverse artikelen van volume 29 uit 2017 alfabetisch op auteur. We tellen een bijdrage in het Italiaans, twee in het Engels en de overige in het Frans.

Vooraf een kleine aantekening bij een duidelijk waarneembare verschuiving van de inhoud van dit voortreffelijke tijdschrift: in dit volume van *Reinardus* vindt de lezer vrijwel geen *reynaerdiana* (dierenepiek en fabels), maar in plaats daarvan gedegen, encyclopedische studies van bepaalde dieren in de middeleeuwen (met name de houtsnip, havik, slak, lynx en leeuw).

Het jaarboek opent met 'Formes brèves et mise en prose. Le cas des *Herberies*' van Paola Cifarelli (p. 1-15). Doel van het artikel is een vergelijking tussen het *Dit de l'Herberie* van Rutebeuf en de anonieme versie BnF, fr. 19152, afwisselend proza en vers (rijm en ritme).

Mattia Cipriani levert met “In dorso colorem habet inter viridem et ceruleum ...” *Liber rerum* e osservazione zoologica diretta nell’enciclopedia di Tommaso di Cantimpré’ het pièce de résistance van dit jaarboek: een artikel van maar liefst 83 pagina’s (p. 16-98). Het behelst (veel) meer noten dan tekst. Er is slechts één pagina zónder noten (m.n. 88). Eén pagina bevat zelfs uitsluitend noten (90). De lectuur is niet eenvoudig. De auteur analyseert een anoniem geschrift (*libellus: Liber rerum*), dat een bron is geweest van het *Liber de natura rerum*, de encyclopedie (1241-1260) van Thomas van Cantimpré. Het gebruik van afkortingen lost de eventuele verwarring niet op (sporen van het *Lr* zijn terug te vinden in het *Ldnr!*). Het artikel wordt besloten met twee prachtige encyclopedische tabellen (p. 91-98).

Een zeer gedetailleerde beschrijving van de jacht op de houtsnip met allerlei technieken door verschillende auteurs zoals Conrad Gessner, Ulisse Aldrovandi en Pierre Belon is te vinden in de bijdrage van Antoine De Proft, (“Au feu, à la cloche et au filet.” Chasser la bécasse des bois au Moyen Âge et à l’aube des Temps Modernes’, p. 99-119).

Antonella Sciancalepores ‘Hawks and knights. (De)constructing knightly identity through animals in French chivalric literature (12th-13th century)’ (p. 120-141) is het resultaat van een zoektocht naar de band tussen haviken/valken en hun valkenier in diverse Middelfranse chansons de geste en romans. Ik vond er verscheidene interessante observaties. Indien de roofvogel bijvoorbeeld voor de valkenier staat, is de prooi eigenlijk zijn teerbemide.

Richard Trachsler brengt in ‘Du lynx à l’once. Animaux réels et créatures symboliques (p. 142-163) een veelomvattende en welbespraakte *tour d’horizon* langs middeleeuwse Franse en Italiaanse passages met een lynx, (met als variant (l’) ‘once’). Hij speurt in encyclopedieën, bestiaria, fabels, dierenepiek en in het oeuvre van Dante Alighieri.

‘L’escargot dans les encyclopédies médiévales. Les conséquences zoologiques d’une confusion lexicale’ (p. 164-200) van Sébastien de Valeriola is een duizelingwekkende terminologische bespreking van een ogenschijnlijk kleine semantische verschuiving: ‘testudo’ gaat van ‘schildpad’ ‘slak’ betekenen; ‘tortuca’ vult de vrijgekomen leemte op.

Het mooiste artikel van het jaarboek is het met maar liefst 24 prachtige kleurenillustraties (illuminaties) versierde artikel over het oudtestamentische, legendarische verhaal van Daniël in de leeuwenkuil van Olga Vassilieva-Codognet (*In lacu leonum: fosse, tanière, parc ou ménagerie? Daniel dans la fosse aux lions dans l’enluminure médiévale*, p. 201-231).

In 'Claude de Pontoux premier traducteur des *Sermoni funebri nella morte de' diversi animali* d'Ortensio Lando' (p. 232-246) gaat Stefania Vignali in op de *Sermoni funebri*, elf redevoeringen op overleden lievelingsdieren, o.a. paard, ezel, hond, aap en kat. De tekst is een vertaling van een Italiaans origineel (uitgegeven te Venetië 1548 bij Gabriel Giolito) in het Frans (door Claude de Pontoux te Lyon bij Benoit Rigaud 1569) en op zijn beurt weer vertaald in het Latijn (door Gulielmus Canterus te Lugdunum Batavorum bij Franciscus Raphelenghius 1590).

Paul Wackers analyseert 'Animals as Images in Medieval Mirrors of Sins' (p. 247-261). Hij behandelt daarbij enkel geëditeerde Middelnederlandse teksten die de spiegel van de zeven (of acht) hoofdzonden (hoogmoed, hebzucht, onkuisheid, nijd, onmatigheid, woede, gemakzucht) behandelen: het *Cancellierboeck*, *Des Coninx Summe*, *Tghelove*, *Nieuwe Doctrinael / Spieghel van Sonden*, *Spiegel der Sonden*, *Tafel van den Kersten Ghelove*, *Wech van Salicheit*. Dieren worden op drie manieren als beeld gebruikt: als *exempla*, als metafoor/vergelijking en als allegorie.

Clara Wille doet in 'Le Vultur dans le *De animalibus* d'Albert le Grand' (p. 262-282) eerst de ingewikkelde ontstaansgeschiedenis van *De animalibus* helder uit de doeken: de zoölogische werken van Aristoteles (*Historia animalium*, *De partibus animalium*, *De generatione animalium*) vertaald in het Arabisch (in de negende eeuw), op hun beurt vertaald in het Latijn (1220), en die weer (eveneens in het Latijn) geparafraseerd door Albert de Grote (in het midden van de dertiende eeuw). Daarna wordt de Aristotelische informatie over de gier ('vultur') behandeld.

Het jaarboek eindigt met een droevig, maar eervol bericht: een *In Memoriam Michel Salvat* (2017) door Gabriel Bianciotto (p. 283-284). Beide hoogleraren hebben eendrachtig bijna veertig jaar geleden het vierde colloquium van de *Société Internationale Renardienne* georganiseerd en de *acta* enkele jaren later fraai uitgegeven (7-11 september 1981 te Évreux; *Épopée animale, fable, fabliau*, Parijs, 1984).

Mogen er nog vele volgen!

Richard Trachsler & Baudouin van den Abeele (red.), *Reinardus. Yearbook of the International Reynard Society / Annuaire de la Société Internationale Renardienne*, vol. 29, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2017, 284 p. ISBN 978 90 272 6412 1 – ISSN 0925-4757 / E-ISSN 1569-9951.